

10. ročník martinského festivalu divadiel na Slovensku
KRITICKÁ PLATFORMA

Zoskupenie Med a prach

Andrej Kalinka, Ivan Martinka, Juraj Poliak, Michal Mikuláš

Domov Eros Viera (scénické dielo)

Dária F. Fehérová: Včerajší hlavný program bol trilógiou utrpenia. Seňora bola o utrpení hlavnej hrdinky, Expand bol o utrpení divákov, alebo utrpení obojstrannom a Kalinka s Martinkom utrpenie alebo bolesť ako emóciu tlmočili z javiska. Domov Eros Viera – percepčia mojich kolegov bude závisieť od ich momentálneho nastavenia, aké mali na polnočnom predstavení. Prijatie závisí aj od vôle diváka rozmyšľať, od nejakých osobných preferencií. V teoretickej rovine by sme mohli uvažovať o tom, či ešte hovoríme o divadle, myslím na činohru, tanec, bábkové divadlo a tak ďalej – najmä ak to porovnáme s ostatnými vecami, ktoré sme videli v hlavnom programe. Na chvíľu som sa zamyslela nad tým, že to má najbližšie k tancu, ale pomenovala by som to asi ako výtvarnú inštaláciu, alebo performanciu. Sú to kontemplatívne obrazy, meditácie na tému samého seba – mňa. To je to „ja“, čo sa zjaví na skle na začiatku. Veľmi jasne sa pred mnou budovalo a zostávalo v nejakom tvare. Čítala som to cez optiku vyhraňovania sa mňa ako človeka voči detstvu, rodičom, vzťahu k iným ľuďom a tak ďalej. Jednoducho tá téma pramení v niečom akoby starovekom, v nejakej starodávnej, archetypálnej bolesti ľudstva a spoznania samého seba. Tvorcovia navádzajú na nejakú interpretáciu názvom Domov Eros Viera a tiež bulletinom, ale samozrejme, to je veľmi široké. Viac ako čítanie a hľadanie významov je tu dôležité stotožňovanie sa, alebo hľadanie emócie, ktorú to ponúka. Chcela by som vyzdvihnúť schopnosť statického výrazu u Miriam Kalinkovej. Poznám ju ako bábkoherečku a včera som ju videla prvý raz v takejto polohe – aký dokázala dať výraz bábkam, napriek statickosti a jednému výrazu, ktoré tie bábkamajú – napríklad tá s dlhými vlasmi, ktorú niesla na hlave. Martinka narába neuveriteľným spôsobom s bábkami, on s nimi pracuje, akoby mal v rukách poklad, alebo živé srdce a zároveň sa v jeho tvári dá čítať nejaká ostrosť, alebo krutosť. Kalinka mi dal včera lekcii zo súčasnej kompozície. Jeho hudba je svojbytným elementom a má úžasnú silu. Všetky tieto komponenty vytvorili

predo mnou dielo, ktoré by som pomenovala ako estetika žiaľu, estetika bolesti.

Elena Knopová: Isteže, inscenácia istý kontemplatívny charakter mala, ale ona bola celkom jasne čitateľná už v názve. Mne sa to ľahšie hovorí, lebo poznám pozadie fungovania a myslenia tvorcov. Bolo to o domove, láske a viere, keďže sú tvorcovia veľmi duchovne založení, zaujímajú ich vnútorné ľudské hodnoty a cesty ich hľadania. Myslím si, že toto bolo hľadanie domova. Domov je tam, kde je láska a kde je viera. Tam, kde sa všetko začína a kde sa končí. Pretože všetko okolo nás sa odohráva v radostných, vypätých či žalostných vzťahoch medzi ženami a mužmi, medzi rodičmi a deťmi, pretože aj rodina je to, čo tvorí domov a vzťahy sú rôznorodého charakteru. Ale tvorcovia hovoria aj o tom, že domov, rodina a láska nemusí byť len pozemská záležitosť. Bolo tam veľa symbolov, veľmi jednoduchých, priam archetypálnych a každý si v tom môže nájsť ten svoj vlastný kľúč ako pochopiť, prijať alebo neprijať dielo. Ono má aj jednu malú, alebo veľkú nevýhodu. Ide o istú únosnosť alebo neúnosnosť simultánnych dejov, ide o zahlienie a zmnoženie znakov, metafor, ktoré sa na seba vrstvia. Keď ja ako divák dostávam naraz viacero informácií, nedokážem si ich hneď utriediť. Keď dostávam informácie z hudobnej zložky, ktorá je výrazná, je dravá a krásna v melodickej rovine a prináša mi ešte aj informácie textové, baladické motívy, ktoré sa snažím spájať s tým, čo sa deje na scéne, samotná práca hercov, či práca s bábkou alebo so scénickým priestorom a potom sa tam deje za sklom výtvarná akcia, sama o sebe tiež zaujímavá, tak je to na mňa naraz veľa. Nedokážem si to jednoducho v tom momente utriediť. Pre mňa najsilnejšie momenty nastávali vtedy, keď ma tvorcovia priamo nasmerovali a dali mi priestor porozumieť, aby som mohla mať pôžitok. Čo to je ten domov, aké má láska a viera prepojenie, čo všetko si tam človek môže nájsť? Sú tam veci, ktoré sú zakódované aj v ľudovej slovesnosti, sú tam veci, ktoré máme ako vnútorný morálny kódex zažitý. Je tam toho toľko, že jednoducho miestami nestíham byť súčasťou ich prestavenia. No pri takomto type predstavenia sa asi predpokladá, že divák sa stane autentickým súčiniteľom toho, čo sa deje na javisku.

Dária F. Fehérová: Ale mne práve toto vyhovovalo, lebo ja si

volím, čo chcem sledovať. Mne to pripadalo tak, ako keď sedíš uprostred nejakej obrazárne, dookola sú obrazy a vnímaš len tie, ktoré ty chceš a na ktoré sa upriamiš.

Monika Michnová: Ja som to vnímala tak, akoby sa snažili otvárať rôzne cesty a je na každom z nás, čo z toho sme schopní v danom okamihu prijať. Tým pádom predstavenie pôsobilo na jednotlivých ľudí rôzne. Vedľa mňa bol pán, ktorý spal a ja som mala veľmi silný zážitok. Ešte k tomu, ako to pomenovať – oni sami sa netvária, že priniesli činohru, sú si toho vedomí. Tvar, ktorý nám ponúkli, pomenovali – ide o scénické dielo.

Matej Moško: Ja sa pridám na stranu Dárie. Vôbec mi neprekážalo, že tam toho bolo veľa, ani že som nerozumel všetkému. Mal som transcendentný divadelný zážitok. Veril som divadelníkom, že to, čo robia, robia kvôli mne. A ja som sa do toho ponoril. Rozumel som možno desiatim percentám, ale aj tých desať percent bolo úžasných.

Miloslav Juráni: V podstate absolútne súhlasím s tým, čo tu hovoríte. Úplne som sa tomu otvoril a pocítil som záchvevy transcendentna. Ale včera sa stalo aj niečo iné. Akoby niektoré obrazy nefungovali tak, ako mali. Napríklad zvláštne tempo v scéne s názvom Dielňa. Vytrhávalo ma to z pozornosti. Musel som uvažovať, či to tak má byť, alebo je to len chyba.

Dária F. Fehérová: Ale veď oni vedome vytvárali tie obrazy pred mnou, nevytvárali ilúziu – tu je umenie a tu je stmievačka, lebo sa predstavuje scéna. Pre mňa bol práve obraz s panákom jeden z najsilnejších.

Elena Knopová: Lebo ty si to videla prvý raz. Keď na to ideš prvýkrát, tak si povieš – wau, toľko toho sa tam deje, toľko mi ponúkajú, toľko potavy... Ale keď na to ideš druhý raz, sleduješ a naozaj si uvedomuješ, na akých detailoch stojí a padá celkové vyznenie predstavenia, celkový zážitok. Od milimetrových záležitostí v priestore, od každého jedného kroku, od každého jedného gesta, čo herec urobí.

Géza Hizsnyan: Ja som to videl prvý raz a možno to treba vidieť trikrát. Vytvára to silnú atmosféru, ktorá ma pohltila. Na druhej strane – keď to človek vidí prvý raz, nemá šancu všetky významy rozšifrovať a rozumovo spracovať. Vzdal som to a nechal som sa unášať atmosférou, ktorá je veľmi pôsobivá. Mne najviac va-

dila práca so stenou. Nesedeli sme v zakázanom priestore, ale mal som pocit, že deväťdesiat percent toho, čo sa tam deje, nevidím. Rušilo ma to v transcendentne, do ktorého ma chcela atmosféra dostať. Je to inscenácia, ktorú hrajú v malom priestore a nabáda divákov, aby si to prišli ešte raz pozrieť, ešte si z toho niečo zobrať.

Matej Moško: (Elene Knopovej) Ty si to videla v Tichu a spol.? Ako to majú vyriešené so sklom?

Elena Knopová: Tam je to opačne otočené, v Tichu sa sedí takým spôsobom, že je utvorený polkruh. Je to menší priestor, ale de facto je najužšie hľadisko. Ty máš možnosť ako pri pingpongu sledovať všetko na jednu a na druhú stranu. A v Žiline tomuto predchádzala ešte výstava, Juraj Poliak mal na nej veci na tému rodiny. Bol to výtvarný koncept, ktorý bol sčasti použitý aj v tejto inscenácii.

10. ročník martinského festivalu divadiel na Slovensku
KRITICKÁ PLATFORMA